

EĞİTİMDE ALTERNATİF BİR ALAN OLARAK KISA FİLM YAPIMI: GENÇLERİN KISA FİLM DENEYİMLERİ ÜZERİNDEN BİR TARTIŞMA

Aydan ÖZSOY¹

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de henüz yaygınlaşmasa da artan oranda gelişen kısa film üretim sürecini ve etkilerini, lise ve üniversite eğitimi alan gençlerin deneyimleri ve kısa film yarışmaları bağlamında tartışmayı amaçlamaktadır. Bu tartışmada, ‘Alternatif Eğitim Kavramı’ndan Alternatif Eğitimin kuramsal temellerini oluşturan, eleştirel teori, eleştirel kuram, Frankfurt Okulunun toplum eleştirisinden beslenilmektedir. Çalışmanın alan araştırmasında nitel yöntemler; gözlem, derinlemesine görüşme, odak grup görüşmesi bir arada kullanılmaktadır. Üniversiteli gençlerin kısa film yapımı deneyimleri, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi çatısı altında kurulan ‘Kısa Film Atölyesi’ öğrenci çalışmalarının, deneyimlerinin 2015- 2016 yılları arasında toplanan alan verilerinden yararlanılarak ortaya konmaktadır. Yanı sıra çalışmada, Ankara Çankaya Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nün 2015 ve 2016 yıllarında düzenlediği ‘8. ve 9. Türkiye Liseler Arası Kısa Film Yarışmalarına katılan öğrenci filmleri, öğrencilerin film yapma süreçleri ve deneyimleriyle birlikte nitel olarak analiz edilmektedir. Bu çözümleme sürecinde hem filmler üzerinden hem de öğrencilerle gerçekleştirilen odak grup ve derinlemesine görüşmelerle toplanan veriler bir arada çözümlenmektedir. Çalışma bu çerçevede kısa film yapım sürecinin gençlerin kişisel ve sosyal gelişiminde, eleştirel düşünme becerilerinde olumlu etkiler sağladığını, merkezi eğitimin sorunlarını aşmada alternatif olanaklar sunduğunu varsayar. Gençlerin bir sanat ve bilim alanı olan sinemayla kurdukları ilişki sayesinde, yaşamlarını/toplumsal yaşamı daha zenginleştirecektir. Kısa film yapımı deneyimleri yoluyla gelecekte yaratıcı bireylerin, sanatçıların ama en önemlisi sağlıklı iletişim becerisine sahip kişilerden oluşan bir toplumun kurulması mümkün olabilir.

Anahtar Sözcükler: Kısa Film Yapımı, Alternatif Eğitim, Derinlemesine Görüşme, Odak Grup, Gençlik

SHORT FILM PRODUCTION AS AN ALTERNATIVE FIELD IN EDUCATION: A DISCUSSION ON YOUNG PEOPLE'S SHORT FILM EXPERIENCES

Abstract

This study aims to discuss the film production process and its effects, in the context of the experiences and short films competitions of young people who receive high school and university education, which are not yet widespread in Turkey. In this discussion, critical theory, which forms the theoretical basis of alternative education from the concept of alternative education, is fed from the public criticism of Frankfurt school. Qualitative methods, observation, in-depth interviews, focus group interviews are used in the field research of the study. The short film production experiences of the students of the University are presented by using the field data collected between 2015 and 2016 from the studies of the ‘short film workshop’ established under the roof of the Faculty of communication of Gazi University. In addition, the study, Ankara Çankaya District Directorate of National Education organized between 2015 and 2016. and ‘8. and 9. The student films participating in the Turkish High School Short Film’ competition are analyzed as qualitative along with the film making processes and experiences

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Fotoğraf ve Video Bölümü, Ankara, Türkiye, aydanozsoy1969@gmail.com

of the students. During this analysis process, the data collected through the focus group and in-depth interviews with both films and students are analyzed together. The study assumes that the short film production process has positive effects on the personal and social development of young people, critical thinking skills, and offers alternative opportunities for overcoming problems of formal education. The relationship between young people and cinema, which is a field of art and science, will enrich their lives/social life. Through short film production experiences, it is possible to establish a society of creative individuals, artists, but most importantly people with healthy communication skills in the future.

Key Words: Short Film Production, Alternative Education, In-Depth Interview, Focus Group, Youth

GİRİŞ

Eğitim herkesin hayatında yaşamsal bir öneme sahiptir. Özellikle lise eğitimi gençlere, yaşama yönelik bilgi ve beceriler kazandırmanın yanında, üniversite hayatı ve meslek seçme konularında yol gösterir. Üniversite eğitimi ise meslek bilgi ve becerisi kazandırma yanında sosyal ve kültürel açılarından da kişiyi toplumsal hayata hazırlar. Türkiye’de bugün, geleneksel eğitim yaklaşımlarının yanında alternatif yaklaşım ve tartışmalarla da eğitim alanında yenilenme ve gelişmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimde yaratıcı, demokratik, eşit, katılımcı, barışçıl ve özgür bir alan yaratma gerekliliği, hızla gelişen dünyanın vazgeçilmez koşulları arasında gösterilerek tartışılmaktadır. Bu gereklilikler, alternatif eğitim alanının ve çalışmalarının da ilgi odağındadır. Alternatif alanlar ve pratikler, merkezi/yaygın eğitimin olumsuzlukları ve zorunlu eğitim sisteminde yaşanan sorunların çözümünde kullanılabilir. Bu bağlamda kısa film yapımı, lise ve üniversite eğitimi alan gençlerin yaşadığı problemlerin bir kısmını aşabilmesinde, yeni bir alternatif alan ve araç olarak kabul edilebilir. Sinema, eğitim alanının da önemli bir bileşeni, harcıdır. Filmler yoluyla öğrenciler düşünsel ve duygusal kapasitelerini geliştirebilirler. Araştırır, öğrenir ve dünyalarını genişletebilirler. Birlikte çalışmayı, yaratmayı, eğlenmeyi, paylaşmayı ve sağlıklı iletişim kurmayı öğrenirler. Bu çalışma, Türkiye’de henüz yaygınlaşmasa da artan oranda gelişen kısa film üretim sürecini ve etkilerini, lise ve üniversite eğitimi alan gençlerin deneyimleri ve kısa film yarışmaları bağlamında tartışmayı amaçlamaktadır. Bu tartışmada, ‘Alternatif Eğitim Kavramı’ndan Alternatif Eğitimin kuramsal temellerini oluşturan, eleştirel teori, eleştirel kuram, Frankfurt Okulunun toplum eleştirisinden beslenilmektedir

Çalışmanın bir diğer amacı ise liseli ve üniversiteli gençlerin kısa film deneyimleri çerçevesinde kısa film yapımının örgün eğitimde sağlayacağı yeni olanaklara dikkat çekmek ve tartışmaktır. Bu çerçevede çalışma, 2015 ve 2016 yıllarında gerçekleştirilen 8. ve 9. ‘Türkiye Liselerarası Kısa Film Yarışması’nda ilk ona kalan yarışmacılarla gerçekleştirilen saha çalışmasının verilerini, ‘Alternatif Eğitim’ yaklaşımının olanakları ile bir arada değerlendirmektedir. Çalışma bir yandan liseli öğrencilerin kısa film üretme süreçlerine ve filmlerinin içeriklerine odaklanırken diğer yandan film çekme deneyimlerinden hareketle film yapımının, eğitimde öğrencilere ne tür alternatif olanaklar sunabildiği üzerine düşünür, sorular sorar ve öneriler sunar. Filmler yoluyla öğrencilerin düşünme, duygulanım ve bir arada çalışma, etkileşim içinde ve çevresiyle diyalog halinde öğrenme, öğretme ve üretme hallerini sorgular. Çalışmanın saha aşamasında yarışmada finale kalan 20 film ve filmi üreten ekip içinden 12 kişi ile izinleri alınarak gerçekleştirilen derinlemesine görüşme yer almaktadır. Yanı sıra aynı örneklem içinden gönüllü 8 kişi ile de odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ayrıca aynı yılları kapsayan süreçte 2015-2016 arasında, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kısa Film Atölyesi’nde eğitim alan öğrencilerle yapılan film üretimi deneyimlerinin gözleme dayalı verileri de kullanılmaktadır. Çalışmanın dikkat çekmek istediği en önemli nokta örgün eğitimde yaşanan sorunlarla mücadele sürecinde, çağdaş gelişmelerin, yöntemlerin yanında alternatif

bakışa, yöntemlere bu bağlamda özellikle sanata alan açma gerekliliğidir. Eğitimi, Farklı dönemlerine rağmen bir bütün olarak düşündüğümüzde geçişkenliğin arttığı bugünün dünyasında, edindiğimiz başarılı tecrübeleri sorunlu alanların iyileştirilmesinde ve geliştirilmesinde kullanabileceğimizi unutmamalıyız.

NEDEN ALTERNATİF EĞİTİM?

Eğitim, gittikçe büyüyen, karmaşıklaşan ve alternatifler sunan bir alan olarak, yaşamımızın önemli bir bölümünü kuşatmaya devam ediyor. Ivan Illich'in (2008) ifadesiyle dünyamız giderek küresel bir okula, evrensel bir dersliğe dönüşecek görünüyor. Çalışma, eğitim alanının bugününü 'insancıl anlayış, kavrayış' (Paulo Freire, Bertrand Russell ve Noam Chomsky'den hareketle) çerçevesinde anlama çabasından ve daha insani, eşitlikçi, özgür, yaratıcı ve sevgi dolu bir eğitim dünyası umudundan hareket etmektedir. Bu çerçevede öğrencilerin kısa film yapım sürecinde deneyimleyeceklerinin, bu insancıl anlayışı, kavrayışı kazanımda ve aktarmada olumlu rol oynayacağı düşünülmektedir.

Geleneksel ve otoriter anlayıştaki zorunlu eğitime yöneltilen eleştiriler ve tartışmalar devam ederken, 'Alternatif Eğitim' kavramı ve 'Özgürlükçü Eğitim Kuramı'nın olanakları daha insani, özgür, eşit, katılımcı, yaratıcı ve özyönetimsel anlayışa dayalı farklı örnekleri ve uygulamalarıyla tüm dünyada yaygınlaşmaktadır. Eğitimde ciddi sorunlar yaşayan bizim gibi ülkelerde de eğitimde alternatif olanaklar geliştirilmelidir.

ALTERNATİF EĞİTİMİN DURAKLARI

Geleneksel ve otoriter anlayıştaki zorunlu eğitime yöneltilen eleştiriler ve tartışmalar devam ederken, 'Alternatif Eğitim' kavramı ve 'Özgürlükçü Eğitim Kuramı'nın olanakları daha insani, özgür, eşit, katılımcı, yaratıcı ve özyönetimsel anlayışa dayalı farklı uygulamalarıyla dünyada yaygınlaşmaya devam etmektedir. Alternatif eğitim bakışının içinde geleneksel olandan farklı olarak bireylerin (öğrenci, öğretmen, veli, idareci ve çalışan personeller) daha insani, eşitlikçi, özgür ve yaratıcı iletişim kurma biçimleri ve anlayışı öne çıkar. Bu yeni iletişim kurma biçimi ve anlayışında birey olarak öğrenci ve öğretmen karşılıklı etkileşim içinde öğrenirler, öğretmenlerin yanında öğrenciler de etkindir ve özgürlükçü bir ortamda kendini ifade etme, eleştirme, sorgulama hakkına sahiptir (Özsoy, 2014, s.1200). 'Alternatif Eğitim' kavramı temelinde eğitime yönetsel ve toplumsal açıdan farklı bakan yaklaşımları ve tartışmaları barındırmaktadır. Ivan Illich'in (2008, s.11-12) ifadesiyle eğitimin alternatifi başka türden eğitim kurumları ile ikame edilemez, farklı eğitim olanakları sunulamaz yaratılamaz. Eğitimde yönetime ilişkin farklı yaklaşımları, bakışları teşvik eden bir toplumsallık gereklidir. Alternatif Eğitimin kuramsal temelleri, eleştirel teoriye, eleştirel kurama, Frankfurt Okulunun toplum eleştirisine dayanmaktadır. Eleştirel eğitim kuramı, Avrupalı öncülerinden; Frankfurt Okulu'nun kuramsal ve kavramsal çerçevesinden yararlanmaya, ilham almaya bugünde devam etmektedir. Çalışma kapsamında liseli ve üniversiteli öğrencilerin kısa film yapımı süreçleri de alternatif eğitimin vurguladığı unsurları doğal olarak içinde barındırır, hatta kanımızca onu daha da geliştirecek, açacak olanaklar taşır. Film yapım sürecinin doğası ekip çalışmasına dayalı olması nedeniyle de etkileşime açık, sorgulayıcı, karşılıklı ve katılımcıdır.

Eleştirel eğitim kuramcıları, okulların nasıl işlediğini anlamamızda temel oluşturacak, güç ve politika merkezli bir yaklaşımdan hareket ederler. Eğitim sürecinde sosyal, kültürel, politik ve ekonomik olana öncelik verilmesi gerektiğine işaret ederler. Alternatif eğitim, mevcut eğitime karşı çıkmaktan çok bir paradigma değişikliğini ifade eder. Kavram insan felsefesi ile yakından ilişkilidir ve 'insanı görme biçimi' her toplumsal dönemde kavramın içinde anahtar rol üstlenmiştir. İnsan doğasının ne olduğuna ilişkin sahip olunan tutumlar, kaygılar, tasarımlar ve ütopyalar ile eğitimin işleyen yapısı içinde oluşan sorunların tıkanma noktaları alternatif eğitim tarihinin izdüşümünü oluşturmaktadır. Alternatif eğitim modelleri üzerinde süren tartışmalarda,

karşımıza çıkan paradigmanın henüz bir paradigma olmadığı yönünde görüşlerde bulunmaktadır. Diğer taraftan uygulanan eğitim modellerinin, ana akım eğitim ile etkileşim halinde değişmesi ve özünü kaybederek küresel dünyanın ve otoriter eğitim süreçlerinin içine dahil olarak karşı durmayan, eleştirel yapısını kaybeden alternatif model ve yöntemlere dönüşebilmesi de mümkün görünmektedir. Eğitimde ‘insan nedir/ne olmalıdır?’ sorusunun insana dönerek, insanı temel alan yaklaşımla cevaplanması gerekliliği, alternatif eğitim modellerini geliştirmiştir. Tarihsel gelişimi içinde ana akım eğitime karşı çıkan okulların (Rousseau’nun Doğacı Yaklaşımı, Tolstoy’un İasnai Poliana Okulu, Malaguzzi’nin Reggio Emilia Girişimi, Montessori Yöntemi, Özgür Okul, Ev Okulu, Sudbury Valley Okulları, Paulo Freire Ggirişimi, Waldorf Okulları) özellikleri ve eğitim yöntemleri yer yer alternatif eğitim içinde değerlendirilirken yer yer alternatif olma konularını yitirdikleri belirtilerek eleştirilmiştir. (Dr. Bülent Akdağ, <http://www.alternatifegitim.org.tr> 07.08.2013 Erişim, Özsoy, 2014, s.1204-1205)

ÖZGÜRLEŞTİRİCİ EĞİTİM

Brezilyalı radikal eğitimci, eğitim felsefecisi, pedagog, yazar ve düşün adamı Paulo Freire de benzer alternatif bir yaklaşımla, eğitimcilerin ve öğrencilerin eğitim sürecindeki eşit ve etkileşimli etkin rollerine dikkat çeker. Freire’in (1970b, 1993) eğitime yaklaşımında temel vurgulardan biri ‘diyalog’ kavramıdır. Freire, eğitim sürecinin baştan sona diyalojik (dialogical) olduğunu belirtir. Eğitimciler hem öğretir hem de eğitilenden öğrenir, eğitimcinin ve öğrenenin rolleri hemen hemen birbiri yerine geçer. Ama bu öğrencilerle, öğretmenlerin aynı olduğu anlamına gelmez. Eşitlik ilkesi içinde öğretmen-öğrenci ilişkilerinde etkileşim, diyalog ve katılım öne çıkar, taraflar karşılıklı ve eşit olarak belli hak, özgürlükler ve sınırlara sahiptir. Öğrenciler, kendi eğitim süreçleri hakkında karar alabilen, kararlara katılan, öğretmenler ise bu süreçte ağırlıklı olarak yol gösteren, tecrübelerinden yararlanan bireylerdir. Eğitim sürecindeki iletişim kurma biçiminin özü, her iki tarafın birbirine öğretme ve birbirinden öğrenme anlayışına dayanır. Öğretmen-öğrenci ilişkisi bir güç kurma, egemen olma ve yatırım yapma ilişkisinden çok birlikte üretme (emek harcama), paylaşma ve öğrenme sürecidir. Bu süreçte amaç zayıf, güçsüz olan bireyin toplumsal yaşamda güçlenerek ilerlemesi, farkındalıklarının artması ve değişmesidir (Akt. Özsoy, 2014, s.1206)

Peter Mayo (2012: 20-21), Freire’nin eğitim alanındaki kalıcı etkisinin, tüm eğitim etkinliklerinin siyasal doğası üzerine yaptığı vurguda olduğunu söyler. Freire göre eğitim “evcilleştirebilir” ya da “özgürleştirilebilir”. Eğitim, öğrencileri sistemin mantığına göre entegre eden, evcilleştiren bir role sahip olabilir ya da onları eleştirel ve yaratıcı bir bakış içinde dönüştüren bir özgürlük pratiğine dönüşebilir. Freire’nin eğitim anlayışında bilgiye diyalektik yaklaşımlar; öğretmen ve öğrenci (öğrenen) birbirlerinden öğrenirler. Bir anlamda deneyimlerini, bilgilerini paylaşırlar, birbirlerini anlamaya çabalarlar. Eğitimciler, eğitim sürecinde yol göstericidir. Öğretmen-öğrenci ilişkisinde, iletişim süreci yaygın kullanımının aksine karşılıklı, iki yönlü ve diyalektiktir. Freire (2011, s.54-55), eğitimde özgürleşebilmek için öğretmen ve öğrenci arasındaki çelişkinin çözülmesi gerektiğini ifade eder. Bu çelişkinin çözülebilmesi, özgürleşebilmek için ise ilişkideki güç dengelerinin ve rollerin yer değiştirmesi gerektiğine dikkat çeker. Gerek eğitimciler gerekse eğitilenler eğitim sürecinde aktif öznelerdir (Aktaran Mayo, s.101,103). Freire, eğitimin tarafsız olmadığını söyleyerek onun politik doğasını da vurgu yapar.

Paulo Freire’nin radikal eğitim anlayışı/özgürlükçü eğitim modeli ve pedagojik yaklaşımı önemli ve kalıcıdır. Çalışma bağlamında eğitim sürecinin özgürlükçü yanına dair yaptığı vurgu açısından da yol göstericidir. Öğrencilerin film yapımı sürecinde, onların özgür düşünebilmelerini sağlayacak farklı aşamalar mevcuttur. Film yapımı; filmin öyküsüne temel olacak fikir aşamasından başlayarak senaryo, çekim, kurgu ve gösterime kadar uzanan farklı süreçlerde, karşılıklı düşünme, tartışma ve üretmeye olanak sağlayacak pratiklerle gerçekleşir. Dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, film yapımının özgürleştirmeye olanak sağlayan

yapısını korumak ve öğrenciler için film üretiminin yanında eğitsel ve pedagojik fırsatlar için de kullanılmaktadır.

EĞİTİMDE ALTERNATİF BİR ALAN OLARAK KISA FİLM ÜRETİMİ

Kısa Film Yapım Süreci P. Freire'nin eğitimde alternatif olarak işaret ettiği pek çok kavramın kazanımına karşılık gelmektedir. Diyaloji, yaratım, sorgulama, kendini ifade etme, iletişim kurabilme, özgüven, farkındalık ve değişim. Tüm bu kazanımların toplamında ise eğitimin özgürleştirebilen yönüne işaret etmektedir. Çalışmanın saha araştırmasında; hem gözlemler yoluyla hem de öğrencilerin kendi ifadeleri ve görüşmeler sonucunda kısa film yapımının, öğrencilere pek çok açıdan katkı sağladığı görülmektedir. Bu katkılardan en dikkat çekici olanı özgüvenlerinin artması ve iletişim becerilerinin gelişmesidir. Okul adına yarışıyor olmak, Ankara Çankaya Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün elinden ödül almak ve alandan yeni kişilerle tanışıyor olmak, öne çıkardığımız kazanımların elde edilmesinde önemli rollere sahiptir.

Kısa film üretiminin sağladığı olanaklar, daha geniş bir alanda, örgün eğitimin farklı kademelerinde kullanılabilir. Geleneksel eğitimin açmazlarında çıkış arayan öğrencilerin sorunlarının bir kısmı; bireysellik, iletişimsizlik, verimsizlik, yaratıcılık ve eleştirel düşünme yoksunluğu eğitimde uygulanan farklı yöntemsel arayışların yanında bu yolla da azaltılarak rehabilite edilebilir. Eğitimin her alanında çoklu okuryazarlıkların gerekliliğinin vurgulandığı bugün, nitelikli kısa film üretim sürecini deneyimlemek, film yapmak, seyretmek ve tartışmak gençlere pek çok açıdan özellikle düşünme, sorgulama, duygularını ifade edebilme ve ilişkilendirme çerçevesinde önemli olanaklar sunabilir. Burada alternatif eğitimin işaret ettiği gibi zihinsel olarak farklı bir bakışa, anlayışa yönelmeye ihtiyaç vardır. Türkiye'de eğitimde yaşadığımız sorunlar düşünüldüğünde, kısa film yapımından hareketle, sinemanın ve oradan da sanatın eğitimde sağlayacağı fırsatları görmezden gelemeyiz. Film yapımı öğrencilerimize hem pratik yapma imkanı sağlayacak hem de iletişim becerilerinin, insan ilişkilerinin gelişmesinde rol oynayacak bir alan olarak önemlidir.

KISA FİLM YAPIMI

Kısa film yapımı, öğrencilerin film yapmayı öğrendikleri amatör bir döneme de karşılık gelir. Patrick Nash (2013, s.21-23), kısa filmcileri üçe ayırır: 1. Eğlence için kısa film yapan amatörler 2. Üst sınıf profesyoneller 3. Acemi, hevesli ya da yeni yetişen kısa filmciler. Kısa filmler uzun metrajla oranla her anlamda; senaryo, oyuncular, mekan ve zaman açısından ekonomiktir. Bu yüzden ilk filmini çekenler için özellikle de öğrenciler için elverişli bir alandır. İlk kısa filmini çekenler için para, teknik ve insan kaynağı sorunu önemli engellerdendir. Buna rağmen öğrenciler, ilk kısa filmini çekenler hem acemi ve hevesli olarak hem de taşıdıkları amatör ruh ile kısa film yapım sürecinin en önemli unsurlarındandır.

Sinema tarihi kısa film ile başlar. İlk filmler, işçilerin fabrikadan çıkışları, trenin gara girişi ve gündelik yaşamdan seçilen hareketli görüntülerin bileşiminden oluşan bir kaç dakikalık kısa filmlerdi. Sinema alanı geliştikçe, seyircilerin, sinemacıların beklentilerinin fazlalaşması, hareketli görüntülerle daha uzun öykü anlatma, deneme çabası zamanla uzun metraj filme olan yönelimi artırmıştır. Nash (2013, s. 13-20) tarihsel serüveni içinde Avrupa ve Amerika'da film malzemeleri, ekipmanları ve temel film gramerinde yaşanan gelişmeler sonucunda film yapımcılığı işinin zamanla çekici hale gelerek etki alanını arttırdığını ifade eder. Bu gelişmeler sonucunda yönetmenler daha uzun öykü anlatma çabasıyla uzun metraj filme yönelmişlerdir. D.W. Griffith'in 1915 tarihli *The Birth of a Nation (Bir Ulusun Doğuşu)* filmi, öykü anlatım tekniklerindeki pek çok unsuru bir araya getiren ve üç saatlik süresiyle dikkat çeken, sinema tarihindeki öykülü ilk en uzun metraj film olarak anılır. Yanı sıra sinemanın geniş ticari kapasitesi, salon sahiplerini seyircileri daha fazla salonda tutarak para kazanmaya yöneltti.

Seyirciyi salonda daha fazla tutabilmek adına uzun filmlerin arasına kısa film paketleri eklendi. Popüler bazı kısa filmler, Laurel-Hardy örneğinde olduğu gibi, dizi haline getirildi. Seyirci kısa filmler yoluyla sinemada zamanın en verimli kullanılması ve doldurulması için kullanıldılar. 1950'lerin başında stüdyo sisteminin yaşadığı bunalımlar, toplu alımların bitmesi ve televizyonun yükselişiyle birlikte kısa filmler yok olmaya yüz tutmuştur. Bu dönemde bağımsız olarak üretilen kısa filmler film kulüplerindeki hevesli ya da zengin amatörler, film okulları eliyle yaşatılmaya çalışılmıştır. 1960'lardan başlayarak ise başta Amerika ve Avrupa olmak üzere sayıları çoğalan film okullarında kısa film yapımı standart bir eğitim ve mezuniyet ürünü olmaya başlamıştır. Aynı tarihlerde sayıları ve nitelikleri artan film festivallerinin kısa film bölümleri de hem bağımsız kısa filmlerin hem de kısa filmciliğin önünü açan önemli yerlerdir.

Türkiye'de de özellikle 1990'lardan başlayarak sayıları hızla artan bugünde farklı isimler ve müfredat ile eğitimlerini sürdüren film okullarında kısa film yapımı dersler ve atölye çalışmaları altında devam etmektedir. Sadece resmi kurumlar bünyesinde değil pek çok özel kurum ve oluşum da kısa film eğitimi ve film üretimi konusunda çalışmaktadır. Digital teknolojide yaşanan hızlı gelişim pek çok alanı olduğu gibi sinema alanını, film yapımının olanaklarını da devrimsel nitelikte değiştirmiştir. Film yapımının ucuzlaması ve hızlanması, filmlerin kolayca, geniş olarak arşivlenebilmesi, seyri ile filmlerin anında internet üzerinden küresel bir seyirciye ulaşarak gösterilebilmesi önemli gelişmeler olarak kabul edilmektedir. Filmlerle iç içe adeta onlarla yaşayan farklı özelliklere sahip sinema seyircisinin konumu da bu bağlamda değişmekte, güçlenmektedir. Özellikle çalışma kapsamında yer alan lise ve üniversiteli genç kuşak kısa filmciler için de yaşanan bu toplumsal dönüşüm önemli olanaklar sunar. Tüm dünyada ve ülkemizde gençler, eğitim aldıkları okullar ya da okul dışı alanlarda amatör ve gittikçe profesyonelleşen süreçlerde film yapmaya devam etmektedir. Bugün filmleri, aldığı ödüller ile adlarından sıkça söz ettiğimiz pek çok önemli yönetmenin(Nuri Bilge Ceylan, Emin Alper, Çağan Irmak, Ahmet Uluçay) kariyerlerine kısa film ile başladığını unutmamak gerekir. Sadece kısa film çeken, uzun metraja geçmeyen, onu reddeden pek çok yönetmenin varlığı da önemlidir. Kısa film, dili, amacı ve bulunduğu kitlesi ile de özgündür.

ÖĞRENCİLERİN KISA FİLM DENEYİMLERİ

Çalışma, sınırları gereği kendini 2015 ve 2016 yılındaki saha verileri ile sınırlandırsa da özellikle gözleme dayalı veriler, araştırmacının 10 yıllık senaryo ve kısa film derslerinin tecrübeleri ile desteklenmektedir. Türkiye Liselerarası Kısa Film Yarışması aracılığıyla Türkiye'nin dört bir yanından yarışmaya katılan filmler ve genç yönetmenler ile yapılan gözlemler ve görüşmeler, bu alanın örgün eğitimin bazı sorunlarını aşmada, özellikle gençlerin kendilerini ifade etmelerinde ne çok olanaklar sunabileceği üzerine düşünmemizi sağlar. Başta iletişim becerileri olmak üzere, grup çalışması, el, beden ve zihinsel gelişim, yaratıcılığın artırılması ve özgüven kazanımı bunlardan bazılarıdır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonrasında da kendi duygu ve düşüncelerini ifade edebilmekten duydukları mutluluk ve güven ifadelerine yansımaktadır. Benzer bir şekilde onların kendilerini ifade ettikleri metinler olarak filmleri de yarışmaların temaları (Aile ve Teknoloji temaları) çerçevesinde olgulara yaklaşımlarındaki farklılaşan ve benzeyen bakışlarını, kendi dillerini aktarmaktadır.

2015 yılında 'Teknoloji' temalı 96 film ve 2016 yılındaki 'Aile' temalı 64 film içinde özellikle ilk yirmiyeye girmeyi başaranlar önemli nitel veriler sunmaktadır. Hatay, İstanbul, Tekirdağ, Ardahan, İzmir, Amasya, Aydın, Trabzon, Ankara filmlerin üretildiği illerdir. Filmlerin büyük bir çoğunluğu devlet okullarındaki öğrenciler tarafından ilk filmleri olarak çekilmiştir. Öğrencilerin yine büyük bir bölümü filmlerini zor şartlarda, yokluklar içinde çektiklerini ifade etmişlerdir. Bu zor koşulları aşmalarında yakın çevreleri, arkadaşları ve fil, fotoğraf işi ile uğraşan büyükleri onlara yardım etmiştir. Filmlere bakıldığında da veriler doğrulanmaktadır. Öğrenciler filmlerinde mekan olarak kendilerinin ya da yakınlarının evlerini, okullarını, sürekli gittikleri

mekanları kullanmaktadır. Oyuncular kendi arkadaşları ve yakınlarıdır. Filmlerin tamamının oyuncularını amatörüdür. Bazı öğrenciler tiyatro klubündeki arkadaşlarını oynattıklarını söylemektedir. Fakat bazı filmlerde yer alan oyuncular ve oyunculuklarının da çok başarılı olduğu, nerdeyse profesyonelle yaklaşan bir performans sergilediği de söylenebilir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu orta, ortanın altı ve yoksul sosyo-ekonomik gelire sahip ailelerin çocuklarıdır. Çoğunluğunun anneleri ev hanımı olan bu gençlerin babaları; temizlik işçisi, tezgâhtar, alüminyum doğramacı, berber, mermer ustası ve memurdur.

TÜRKİYE LİSELERARASI KISA FİLM YARIŞMASI GÖRÜŞME BULGULARI

Çalışmanın ilk aşamasında, toplam 12 öğrenci (7 Erkek, 5 Kız) ile izinleri alınarak, hazırlanan görüşme formları üzerinden derinlemesine görüşmeler yoluyla veriler toplanmıştır. Bu formların amacı öğrencileri tanımak, sinema ve filmlerle ilişkilerini anlayarak, kendi filmlerini üretme süreçlerini, deneyimlerini anlamak ve daha sağlıklı çözümler yapmak amacıyla hazırlanmıştır. Ardından aynı amaç doğrultusunda farklı 8 öğrenci ile 50 dakikalık süren bir odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir.

Öğrencilere yarışmaya nasıl ve neden katıldıkları sorusu sorulduğunda, çoğunluğu okulda gördükleri afiş, bazıları arkadaşlarının, bazıları da öğretmenlerinin yönlendirmesi sonucu yarışmayı öğrendiklerini belirtmişlerdir. Nedenleri konusunda çok fazla görüş bildirmeyen öğrencilerden bir kısmı, film çekmeye olan merakı ve sinemayı çok sevmesini neden olarak göstermiştir. Öğrencilere filmlerini çekerken neler yaşadıkları sorulduğunda, bir anlamda deneyimlerini aktarmaları istendiğinde benzer cevaplar dikkat çeker. Öğrenciler yarışmaya katılmaya karar verdikleri tarihten itibaren sınırlı imkanlarını zorlayarak kamera, oyuncu, ekipman (ki çoğunluğu arkadaşlarını ya da yakın çevrelerini oynatmak zorunda kalmış, kamera için yerel televizyonlarda çalışan tanıdıklarından ya da profesyonel fotoğrafçılardan yardım istemişler) bulabildiklerini ifade etmişlerdir. İstanbul'dan yarışmaya katılan birkaç öğrenci zorlanmadıklarını, okulda faaliyet gösteren sinema klübü ve tanıdıkları prodüksiyon şirketleri sayesinde uygun şartlarda filmlerini çektiklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu filmlerin yapım aşamasında danışman hocalarının katkısını dile getirmektedir. Özellikle dereceye giren filmlerde danışman öğretmenlerin etkisi büyüktür. 2016 yılındaki 'Aile' temalı yarışmada birinci olan 'Üç' isimli filmin yönetmenleri (Yönetmen: Sinan Bal-Recep Günay), danışman hocalarının filmlerin her aşaması ile ilgilendiğini, daha öncede pek çok yarışmaya katıldıklarını ifade etmişlerdir. Film, danışman katkısı yanında senaryo grubu ve teknik ekibi sayesinde de öne çıkmıştır.

Öğrencilere neden film çektikleri sorulduğunda, bir kısmı sinemaya olan sevgileri yüzünden, bir kısmı denemek amacıyla bir kısmı da konuyu sevdiği için film çekmeye karar verdiklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin bir kısmı yazmayı sevdiği için yazdıkları aracılığıyla, bir kısmı da filmleri yoluyla kendilerine bir kariyer kurma hayalleri bulunduğunu söylemektedir. Öğrenciler, film çekerken yer yer tartışmalar da arkadaşlıklarının güçlendiğini, eğlendiklerini belirtmektedir. Mekan aramak, oyuncu bulmaya çalışmak, okuma ve çekim provaları için bir araya gelmek çoğu için heyecan verici ve birleştirici bir deneyim sunmaktadır. Özellikle Ankara'ya okullarını temsilen geliyor olmaları tamamı için hayatlarında büyük bir değişimi, mühürlenmiş bir anı, zamanı ifade etmektedir. Ödül töreni sonrası konuşmalarımızda ve gözlemlerimde, bu anı hayatları boyunca unutamayacaklarını dile getirmişlerdir. Filmlerinin yarışmaya çağırılması, okulu temsilen Ankara'ya geliş, geziler ve akademik buluşmalar öğrencilerin kendilerine olan inançları ve özgüvenlerini arttırmıştır. Filmin ödüllendirilmesinin yanında Ankara'da diğer öğrencilerle kontak, aileleri ile birlikte ödül törenini yaşamak gençlere önemli bir vizyon sunmaktadır.

Görüşmeler içinde öğrencilerin ifadeleri çalışmanın varsayımlarını doğrular nitelikte veriler

sunmaktadır. İstanbul'da bir devlet lisesinden yarışmaya film gönderen 18 yaşındaki erkek öğrenci, film çekmenin onun için rüya görmeye benzediğini ifade etmiştir. Film çekmenin özgür iradesini kullanmasına olanak verdiğini bu yüzden de kendisi için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Filmini çekerken yaşadığı en büyük zorluğun oyuncu bulmak konusunda olduğunu ekler sözlerine. Hatay'dan yarışmaya katılan 18 yaşındaki kız öğrenci şu sözlerle düşüncelerini ifade etmektedir: "Filmi çekerken çok eğlendik. Yorulduk ama birbirimizi tanıdık. Film çekmek bizi birleştirdi. Sinemada gördüğüm realist ve sürrealist olgular yaşamımızı yönlendiriyor. En azından benimkini".

Tekirdağ'dan yarışmaya katılan 17 yaşındaki erkek öğrenci ise filmi çekerken arkadaşları ve danışman öğretmenini ile sanki başka bir dünyada yaşadığını hissettiğini belirtmiştir. "Sinema benim için gerçek yaşamdan uzaklaşmak ve başka yaşamlara yolculuk etmek demek" diyerek duygularını vurgulamaktadır. Öğrenci danışman hocalarının yazım aşamasından çekimlere kadar kendilerine yol gösterdiğini de sözlerine eklemiştir.

Odak grup görüşmesinde ise Aydın'dan yarışmaya katılan tek genç kadın yönetmen olan 17 yaşındaki öğrenci çok film izlediğini ama çoğunun birbirine benzediğini ifade etmektedir. Farklı filmler bulmak ve izlemek istediğini dile getiren öğrencinin, yarışmaya katıldığı 'Pencere' isimli filminde, Alfred Hitchcock'un 'Arka Pencere, 1956' filmindeki karelere benzeyen sahnelere rağmen yönetmene ve filme dair bir bilgisi yoktur. Ama usta yönetmen Hitchcock ile aynı kareleri hayal edebilmiştir. Görüşmelerden sonra öğrenciler yoğun olarak bizlerden ve birbirlerinden izlemek için 'iyi', nitelikli film tavsiye etmemizi istemişlerdir.

ALTERNATİF BİR ÖĞRENME ALANI OLARAK KISA FİLM ATÖLYELERİ

Atölye ortamı kuşkusuz ki öğrenciler için uygulama yapabildikleri en ideal öğrenme alanlarıdır. Öğrenciler, birbirleri, öğretmenleri ya da eğitmenleri ile etkileşim, diyalog halindedirler. Birlikte çalışma vazgeçilmezdir. Film çekmenin aşamalarını öğrenir, sonrasında da öğretirler. Kısa film yapısı gereği öykü anlatmaya uygun olduğu için öğrencilerin yaratıcılıklarını, duygularını da ortaya çıkarmak için idealdir. Film yapımı pek çok sanat dalını (fotoğraf, resim, müzik vd.) içinde barındırdığı içinde deneyimleyeni bütüncül düşünmeye, hissetmeye yöneltir. P. Freire'nin işaret ettiği evcilleştirmeyen özgürleştirici eğitimin unsurları kısa film yapımında gerçekleşmektedir. Düzenli olarak atölye çalışmalarına katılan ve sonuçta ekibiyle film üretebilen öğrencilerin okul yaşamının ilerleyen yıllarında daha aktif olduğu, derslerde daha öne çıkarak geliştiği gözlemlenmiştir. Bir çoğu kurdukları prodüksiyon şirketleri yoluyla kısa film ve farklı türde filmler üretmeye devam etmektedir.

SONUÇ

Gençlerin kısa film deneyimleri üzerinden, bu deneyimlerin eğitimde alternatif olanaklar sunabileceğini öneren bu çalışma, sonuçlarını şu başlıklar altında özetleyerek tartışmaya açar.

Kısa film yapımı gençlere yeni deneyim alanları açarak, yeteneklerini, bakışlarını ve kendilerine olan güvenlerinin gelişmesini sağlamaktadır. Gençler arasında kısa filmler yoluyla sinemaya olan ilginin artışı ile yeni, yaratıcı yapımlar ortaya çıkar. Sinemamızın alt yapısı güçlenir, geleceğin sinemacıları yetişir. Gençler film yapım sürecinde aktif bireyler olarak söz sahibi olurlar. İnsanlar ve çevreleriyle etkileşime geçerler, sorun çözerler. Kapasitelerini keşfeder ve sorgularlar. Sanat aracılığıyla çok yönlülüğün, çoklu düşünmenin, duygulanımın önemini keşfederler. İnsani toplumsal değerlerin önemini kavramaya başlarlar. Yenilikçiliği ve yaratıcılığı zorunlu hale getiren toplumsal yaşama katkı sunabilirler.

Neden örgün eğitimin her aşamasında kısa film yapımının olanaklarını kullanmalıyız?

Kuşkusuz ki medya okuryazarlığı derslerinin bile seçmeli (çoğunlukla da seçilemeyen) olduğu

müfredatımızda kısa film yapımı ile ilgili dersleri önermek ütopye görünebilir. Ama çocuklarımızın ve gençlerin ekranlarla büyüdüğü, nefes aldığı, içerik üretebildiği bugün bu daha da gerekli görünmektedir. Özellikle popüler içeriklerle gözleri ve beyinleri otomatlaşan çocuklarımız ve gençlerimiz için alternatif filmler izlemek, üretmek ve tartışmak çok önemlidir. Kısa film yapımı bu sürecin başlangıçlarından biridir sadece. Kısa film yoluyla nitelikli öykü yazmayı deneyen, sinematografik dili keşfeden çocuk ve gençlerimiz, onları birer tüketim nesnesine dönüştüren ticari alanı da sorgulayabilir, sorgulanmasında rol oynayabilirler. Öğrenir ve öğretirler. Filmler ve kısa filmler yoluyla gençlerin sadece çevre ve toplum ile kurdukları iletişim becerileri gelişmez, kendileri ile kurdukları iletişim, özeleştirme ve kendini gerçekleştirme becerisi de gelişir. Sinema ve filmler insana felsefe yapabilme yani soru sorarak düşünme, tartışma ve duygu, düşünceleri yoluyla keşfetme olanağı da sunar. Bu çerçevede filmlerin pedagojik gücü eğitimde alternatif bir yöntem olarak kullanılabilir. Filmler yoluyla düşünen, film çeken, çekerken pek çok becerisini geliştiren ve film seyrederek düşünen, uygulanan gençlerimiz hayata, kendine ve yaşama sorular sorarak gelişebilir, toplumu ve ülkemizi geliştirebilirler.

KAYNAKLAR

- Apple, M.W (1995). Education and Power, Routledge, Second Edition, New York and London.
- Bhave, V. (2008). "Özsel Olan ve İma Edilen", içinde Alternatif Eğitim. Hayatımızın Okulsuzlaştırılması, ed. Matt Hern, çev: Eylem Çağdaş Babaoğlu, Kalkedon Yay, İstanbul.
- Chomsky, N. (2007). Demokrasi ve Eğitim, çev: Ender Abadoğlu, Banu Karadağ, Zeynep Kutluata vd., Bgst Yayınları, İstanbul.
- Farenga, P. (2008). "Eğitimin Temelleri", içinde Alternatif Eğitim. Hayatımızın Okulsuzlaştırılması, ed. Matt Hern, çev: Eylem Çağdaş Babaoğlu, Kalkedon Yay, İstanbul.
- Freire, P. (1970a, 1993), Pedagogy of the oppressed (30th anniversary ed.), New York: Continuum.
- Freire, P. (1970b, 1993), Cultural action for freedom, MA:Harvard University Press, Cambridge.
- Freire, P. ve Shor, I. (1987). Pedagogy for liberation. Dialogues on transforming education, Westport, CT: Bergin & Garvey.
- Freire, P. (2011), Ezilenlerin Pedagojisi, çev: Dilek Hattatoğlu, Erol Özbek, Ayrıntı Yayınları, 8. Baskı, İstanbul.
- Giroux, Henry A. (2007). Eleştirel Pedagoji ve Liberalizm, çev. Barış Baysal, Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Hern, M. (2008), "Giriş Yazısı", içinde Alternatif Eğitim. Hayatımızın Okulsuzlaştırılması, ed. Matt Hern, çev: Eylem Çağdaş Babaoğlu, Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Hesapçioğlu, M. (2013), "Alternatif Eğitim: Kuramsal Temeller, Eğitim Akımları, Uygulama", (<http://www.alternatifegitim.org.tr> 07.08.2013 Erişim).
- Illich, I. (2008), "Önsöz Yazısı", içinde Alternatif Eğitim. Hayatımızın Okulsuzlaştırılması, ed. Matt Hern, çev: Eylem Çağdaş Babaoğlu, Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Kellner, D. (2000), "New Technologies/New Literacies: Reconstruction Education for the New Millennium", Teaching Education, Vol: 11, No:3. 245-265.
- Keskin, D. (2012), Bitmeyen Sınavlar Yaşanmayan Hayatlar. Eğitimde Paradigma Değişimi,

Dipnot Yayınları, Ankara.

Kuçuradi, I. (2010), "Sunuş yazısı", Geleceğin Eğitimi İçin Gerekli Yedi Bilgi içinde, çev: Hüsnü Dilli, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.

Mayo, P. (2012), Özgürleştiren Praksis. Paulo Freire'nin Radikal Eğitim ve Politika Mirası, Çev:Hasan Hüseyin Aksoy, Naciye Aksoy, Dipnot Yayınevi, Ankara.

Mc Laren, P. (2011), Okullarda Yaşam Eleştirel Pedagojiye Giriş", Çev: Mustafa Yunus Eryaman, Hasan Arslan, Anı Yayıncılık, Ankara.

Nash, Patrick (2013), Kısa Film Senaryosu Yazmak, Kalkedon Yayınları, İstanbul.

Özsoy, A (2014), Türkiye'de Alternatif Eğitim Çalışmalarında Yeni İletişim Olanakları: Nesin Vakfı Matematik Köyü Örneği. EAB Uluslararası 6. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi,VI. International Congress of Educational Research, Tam Metin Kitabı, 5-8 Haziran, Hacettepe Üniversitesi, Ankara. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınları,8. Baskı, Ankara, ss. 1198-1218.

www.alternatifegitimderneği.org.tr